QORTI ~IVILI, PRIM'AWLA

Im]allef

Onor. Giannino Caruana Demajo LL.D.

Seduta ta' nhar il-{img]a 6 ta’ April 2001

Numru 10

~itazzjoni 2779/1997

Frederick, John u Martin Testaferrata de Noto

versus

Emanuel Testaferrata de Noto

Din hija kaw\a dwar retratt su``essjorju; l-atturi qeg]din jitolbu li l-qorti tg]id illi huma g]andhom dritt jie]du sehem f’irkupru ta’ wirt.

I`-`itazzjoni tg]id illi meta, fl-1935, miet Federico Testaferrata de Noto, bla testment, il-wirt tieg]u, li kien mag]mul minn ishma mhux maqsuma ta’ proprjetà, g]adda fuq it-tmien uliedu: erbg]a — Francesco, Benedetta, Giuseppina u Vincenza — mill-ewwel \wie[tieg]u ma’ Antonia *nèe* Borg; u erbg]a o]ra — Vincenzo, Emanuel, Mary u Alfio — mit-tieni \wie[tieg]u ma’ Aloisia *nèe* Attard.

Alfio Testaferrata de Noto, iben Federico u Aloisia, miet fl-1943, g]a\eb u bla testment, u g]alhekk wirtuh]utu kollha u ommu, li, billi kienet g]adha]ajja meta miet, wirtitu wkoll flimkien ma']utu.

B'kuntratt tas-6 ta' Marzu 1965 fl-atti tan-Nutar Antonio Galea, Vincenzo u Vincenza a]wa Testaferrata de Noto `edew lil Pawlu Fenech is-sehem tag]hom mill-wirt ta' missierhom Federico, kemm dak is-sehem li wirtu mal-mewt ta' missierhom, u kemm is-sehem minn dak il-wirt li komplew wirtu minn]uthom Francesco, li miet g]a\eb u bla testment fl-1939, u Alfio, li miet, ukoll g]a\eb u bla testment, fl-1943.

Il-konvenut Emanuel Testaferrata de Noto,]u Vincenzo u Vincenza, u ko-werriet mag]hom fl-ereditajiet imsemmija fil-kuntratt tas-6 ta' Marzu 1965, g]amel kaw\a biex il-qorti tg]id illi huwa kellu jedd illi jirkupra ming]and Pawlu Fenech l-ishma tal-wirt li dan kien akkwista bis-sa]]a ta' dak il-kuntratt. Dik il-kaw\a kienet [iet `eduta fl-1 ta' Di`embru 1968 bi ftehim bejn Pawlu Fenech u Emanuel Testaferrata de Noto. Wara, bis-sa]]a ta' kuntratt tas-7 ta' Di`embru 1968 fl-atti tan-Nutar George Cassar, Pawlu Fenech big] lura lil Emanuel Testaferrata de Noto nofs indivi\ tal-wirt li kien xtara bil-kuntratt tas-6 ta' Marzu 1965.

Vincenzo Testaferrata de Noto miet fl-1971, u kellu tlitt itfal, li huma Frederick, John u Martin, l-atturi. Aloisia Testaferrata de Noto, omm Vincenzo, mietet fl-1975 bla testment, u wirtuha wkoll l-atturi, ulied Vincenzo, b'rappre\entanza ta' missierhom.

L-aljenanti fil-kuntratt tas-7 ta' Di`embru 1968 ma g]arrfux lill-ko-werrieta b'att [udizzjarju, u hekk ma ]arsux dak li jrid l-art. 912 tal-Kodi`i ~ivili. G]alhekk l-atturi, b]ala werrieta ta' Aloisia Testaferrata de Noto u ko-werrieta fil-wirtijiet imsemmija, g]andhom il-jedd li jeskludu lill-barrani `essjonarju ta' sehem mill-wirt, billi je]dulu postu fil-jeddijiet g]all-wirt.

Barra minn hekk, Emanuel Testaferrata de Noto fit-transazzjoni ma' Pawlu Fenech ma mexiex kif trid il-li[i billi jg]arraf lil min kellu interess biex ikun jista' jirkupra mieg]u.

L-atturi g]alhekk fet]u din il-kaw\a u qeg]din jitolbu illi l-qorti tg]id illi, ladarba ma t]arsux id-dispo\izzjonijiet tal-Kodi`i ~ivili, l-atturi b]ala w]ud mill-ko-werrieta ta' Aloisia Testaferrata de Noto g]andhom jedd li jie]du sehem fl-irkupru tas-sehem ta' Pawlu Fenech, `essjonarju ta' sehem mill-wirt ta' Vincenzo u Vincenza Testaferrata de Noto, skond il-ftehim ta' transazzjoni tas-7 ta' Di`embru 1968 bejn il-konvenut u l-imsemmi Pawlu Fenech.

Talbu wkol l-ispejje\.

Il-konvenut ressaq dawn l-e``ezzjonijiet:

1. it-talbiet ta' l-atturi waqg]u bi preskrizzjoni ta]t l-artt 2140 u 2143 tal-Kodi`i ~ivili;
2. it-trasferiment bejn Pawlu Fenech u l-konvenut, li sar b'kuntratt tas-7 ta' Di`embru 1968 fl-atti tan-Nutar George Cassar, ma jaqax ta]t l-art. 912 tal-Kodi`i ~ivili;
3. l-aljenazzjoni saret sew u tiswa ta]t il-li[i;
4. il-jedd ta]t l-art. 912 tal-Kodi`i ~ivili ma g]adux imiss lill-atturi billi dawn ma mxewx fi\-\mien li tag]tihom il-li[i;
5. sar qsim parzjali tal-wirt u g]alhekk il-jedd ta' rkupru ma g]adux imiss lill-atturi; u
6. il-werreita l-o]ra kienu jafu b'kull att [udizzjarju u b'kull att pubbliku li kellhom x'jaqsmu mal-wirt.

Il-fatti essenzjali ta' din il-kaw\a, safejn jo]or[u mill-atti, huma dawn:

Francesco Testaferrata de Noto miet fl-1935 u wirtuh it-tmien uliedu, erbg]a mill-ewwel \wie[u erbg]a mit-tieni \wie[. L-atturi huma ulied Vincenzo, wie]ed mill-ulied tat-tieni \wie[, u wirtu sehem mill-wirt b]ala *aventi causa* minn Vincenzo. Wirtu wkoll sehem ie]or ming]and nannithom Aloisia, it-tieni mara ta' Francesco u omm Vincenzo, g]ax wie]ed ie]or minn ulied Francesco u Aloisia, li jismu Alfio, miet qabel ommu wara li kien wiret lil missieru, u g]alhekk wirtitu ommu Aloisia flimkien ma']utu. Meta mbag]ad mietet Aloisia wirtuha wkoll l-atturi b'rappre\entanza ta' missierhom li kien miet qabilha.

Dana Vincenzo, flimkien ma' Vincenza, o]tu mill-missier, wa]da mill-ulied ta' l-ewwel \wie[ta' Francesco, `edew sehemhom mill-wirt (mag]duda wkoll ishma li komplew wirtu minn]uthom li mietu bla wlied) lil Pawlu Fenech b'kuntratt tas-6 ta' Marzu 1965.

Il-konvenut Emanuel Testaferrata de Noto, wie]ed mill-ulied tat-tieni \wie[ta' Francesco, feta] kaw\a kontra Pawlu Fenech biex jeskludih mis-sehem li kien xtara mill-wirt, hekk kif ig]id l-art. 912(1) tal-Kodi`i ~ivili:

> **912.** (1) Jekk wie]ed mill-werrieta jkun `eda, b'titolu oneru\, il-jeddijiet tieg]u fuq il-wirt lil xi ]add li ma jkunx ukoll werriet, il-werrieta l-o]ra jew wie]ed jew i\jed minnhom jistg]u jeskludu li`-`essjonarju, allavolja dan ikun qarib tal-mejjet, mill-qasma, billi j]allsu lilu l-prezz ta`-`essjoni, l-ispejje\ li jkun g]amel g]al dik i`-`essjoni, u l-img]axijiet fuq il-prezz minn dak in-nhar li dak il-prezz ikun [ie m]allas minnu li`-`edent

Din il-kaw\a spi``at bi transazzjoni, u b'kuntratt tas-6 ta' Di`embru 1968 Pawlu Fenech big] lill-konvenut nofs is-sehem li kien akkwista bil-kuntratt tas-6 ta' Marzu 1965.

L-atturi issa qeg]din ig]idu li huma kellhom jedd jie]du sehem fl-irkupru, u g]ad g]andhom il-jedd g]ax ma kinux sarulhom in-notifiki li jridu l-art. 912(2), (3) u (4):

> (2) Il-jedd li g]andhom il-werrieta l-o]ra kif jing]ad hawn fuq, jispi``a wara xahar min-notifika li ssir lilhom ta' dik i`-`essjoni, kemm-il darba f'dak iz-\mien huma ma jiddikjarawx li jridu je\er`itaw dak il-jedd.

(3) Meta wie]ed mill-werrieta jkun e\er`ita dak il-jedd, il-werrieta l-o]ra jistg]u jing]aqdu mieg]u, basta li jiddikjaraw dan fi \mien]mistax-il [urnata min-notifika mag]mula lilhom.

(4) Dawn in-notifiki u dikjarazzjonijiet g]andhom isiru b'att [udizzjarju.

L-atturi huma werrieta ta' Vincenzo, su``essuri universali tieg]u, u g]alhekk fil-persuna tag]hom titkompla l-personalità legali ta' Vincenzo. Vincenzo kien wie]ed minn dawk li `eda s-sehem tieg]u fil-wirt ta' Francesco, u g]alhekk ma setax jirkupra lura dak is-sehem, jew jing]aqad fl-irkupru, g]ax il-jedd li jeskludi li`-`essjonarju jvesti mhux fil-ko-werriet li jkun `eda sehmu i\da fil-"werrieta l-o]ra jew wie]ed jew i\jed minnhom". Dak li ma setax jag]mlu Vincenzo ma jistg]ux jag]mluh il-werrieta tieg]u.

Tibqa' l-kwistjoni jekk l-atturi g]andhomx il-jedd jissie]bu fl-irkupru safejn huma *aventi causa* mhux minn missierhom, li kien `eda sehmu, i\da minn nannithom Aloisia.

Fil-fehma tal-qorti, safejn l-atturi qeg]din ifittxu li jirkupraw lura sehem li kien `eda l-awtur tag]hom, huma ma jistg]ux jing]aqdu fl-irkupru ta' dak is-sehem, ukoll jekk dan ifittxu li jag]mluh bis-sa]]a ta' sehem ie]or li wirtu ming]and ]addie]or. Quddiem is-sehem li `eda l-awtur tag]hom, huma ma humiex, u ma jistg]u qatt isiru, "il-werrieta l-o]ra", i\da jibqg]u dejjem il-werriet li `eda sehmu, jew is-su``essuri universali tieg]u, li huma l-istess]a[a.

Kwistjoni o]ra hija jekk l-atturi — g]alkemm ma jistg]ux, lanqas b]ala *aventi causa* wkoll minn nannithom jirkupraw is-sehem li kien `eda missierhom — jistg]ux g]allinqas jirkupraw is-sehem li kienet `ediet Vincenza Testaferrata de Noto.

Vincenzo, g]ax kien `eda sehmu, ma setax jit]alla jirkupra lura sehem mill-wirt, la s-sehem li `eda hu u lanqas is-sehem `edut minn]addie]or. L-awturi, sa fejn huma *aventi causa* minnu, ma jistg]ux jag]mlu dak li ma setax jag]mel l-awtur

tag]hom, u g]alhekk, b]ala *aventi causa* ta' Vincenzo, ma jistg]ux jing]adqu ma' werrieta o]ra fl-irkupru tas-sehem ta' Vincenza. Jistg]u, i\da, safejn huma *aventi causa* ta' Aloisia, jing]aqdu fl-irkurpu tas-sehem ta' Vincenza? Fil-fehma tal-qorti ma kien hemm ebda ostaklu li j\omm lill-atturi milli jing]aqdu mal-konvenut fl-irkupru tas-sehem biss ta' Vincenza Testaferrata de Noto.

Imiss issa li nqisu jekk l-atturi g]adx g]andhom dak il-jedd. Huma qeg]din ig]idu li t-terminu ta']mistax imsemmi fl-art. 912(3) tal-Kodi`i ~ivili qatt ma beda jg]addi kontriehom g]ax huma ma kinux notifikati bl-azzjoni mibdija mill-konvenut kontra Pawlu Fenech.

Il-jedd li l-art. 912(3) jag]ti lill-ko-werriet huwa li jing]aqad mal-ko-werriet l-ie]or fl-e\er`izzju tal-jedd ta' rkupru. Dan jista' jag]mlu sakemm il-jedd ma jkunx la]aq [ie akkwi\it mill-ko-werriet l-ie]or, g]ax inkella l-ko-werriet li jfittex li jing]aqad fl-irkupru ma jkunx qieg]ed, fil-fatt, jing]aqad fl-irkupru i\da jag]mel esproprjazzjoni ta' jedd [à akkwi\it mill-ko-werriet l-ie]or. Dan huwa wkoll it-tag]lim ta' l-awturi:

> Si comprende tuttavia che l'uno dei coeredi non possa riservarsi il profitto tratto dal retratto se non quando il retratto stesso sia un fatto compiuto.
>
> Fino a questo momento, infatti, non vi sono ancora dei diritti acquisiti a suo beneficio, e gli altri coeredi possono utilmente domandare di partecipare al retratto, per ciò stesso che possono esercitare il retratto, per conto loro, e mettersi così in concorso coi loro coeredi.
>
> Il retratto è consumato quando il cessionario vi ha consentito, o quando è stata emessa contro di lui una sentenza definitiva; non occorre il pagamento del prezzo della cessione poichè ciascuno dei fatti testè accennati è, per sè, solo, sufficiente a rendere il retratto irrevocabile.[1]

G]alhekk, il-jedd ta' ko-werriet li jing]aqad ma' ko-werriet ie]or li jkun [à beda l-pro`ess ta' l-irkupru jintemm jew fi \mien ]mistax wara n-notifika li l-ko-werriet l-ie]or ikun qed je\er`ita l-irkupru, jew meta l-ko-werriet l-ie]or ikun finalment

---

1 Baudry-Lacantinerie & Wahl, *Delle Successioni*, Vol. III (*Trattato Teorico-Pratico di Diritto Civile*, Vol. IX), n. 2617.

akkwista s-sehem tal-wirt ming]and i`-`essjonarju, sakemm, f'dan it-tieni ka\, ikun g]adda wkoll i\-\mien ta' xahar min-notifika, mhux ta' l-irkupru, i\da ta`-`essjoni, g]ax jekk l-irkupru jkun mitmum qabel ma jg]addi dak ix-xahar xorta ma jkunx jista' j`a]]ad lill-ko-werrieta l-o]ra mill-jedd tag]hom ta]t l-art. 912(1) u (2) illi, mhux jing]aqdu fl-irkupru mibdi minn ko-werriet ie]or, i\da li je\er`itaw l-irkupru huma stess *iure proprio*. L-atturi tallum, i\da, g]andhom jitqiesu li kienu notifikati bi`-`essjoni tas-6 ta' Marzu 1965 dak in-nhar stess li saret, g]ax kienu, fil-persuna ta' l-awtur tag]hom, pre\enti fuq dak l-att. F'kull ka\, g]alhekk, g]alqilhom it-terminu, kif ig]id il-konvenut fir-raba' e``ezzjoni tieg]u.

Fil-fehma tal-qorti, g]alhekk, l-atturi ma g]adhomx jistg]u jmexxu bl-azzjoni tallum.

G]al dawn ir-ra[unijiet il-qorti taqta' l-kaw\a billi ti`]ad it-talbiet ta' l-atturi, li g]andhom i]allsu l-ispejje\ kollha tal-kaw\a.

Giannino Caruana Demajo
Im]allef

Connie Micallef
Dep. Re[.